

Ідріс КАДИРКУЛОВ,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Киргизької Республіки в Україні

ПРО РОЗВИТОК КИРГИЗЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН

*Усі погляди та оцінки належать авторові
та не відображають позиції редакції*

Киргизька Республіка та Україна — розділені тисячами кілометрів і кордонами третіх країн держави, які, однак, протягом тривалого часу входили як союзні республіки до складу СРСР, в межах якого мали дружні відносини.

На початку 90-х років Радянський Союз розпався, і кожна з республік, здобувши незалежність, пішла своїм шляхом. Але інтерес Киргизстану до України не тільки не згас, а й набув нового потенціалу.

У серпні 2022 року Президент України Володимир Зеленський на церемонії прийняття Вірчих грамот від Посла Киргизької Республіки Ідріса Кадиркулова підкреслив, що Україні та Киргизстану необхідно вибудувати стосунки з чистого аркуша, а не намагатися відновити відносини колишніх пострадянських республік.

20 грудня 1991 року Киргизька Республіка однією з перших визнала незалежність України невдовзі після її проголошення. Також вона стала першою пострадянською державою, яка того ж року направила до України свого представника в ранзі міністра. Це продемонструвало зацікавленість у розвитку двосторонніх взаємин. Дипломатичні відносини було закріплено підписанням Угоди (у формі обміну нотами) про встановлення дипломатичних відносин від 19 вересня 1992 року. Так Україна та Киргизстан підтвердили готовність розвивати двосторонні відносини вже як незалежні держави і в нових геополітичних реаліях.

1991 року в Києві під керівництвом першого Надзвичайного й Повноважного Посла Киргизької Республіки в Україні Улукбека Чіналієва було

відкрито Повноважене представництво Киргизької Республіки в Україні, що його 1993 року було реорганізовано в Посольство Киргизької Республіки в Україні, яке починало свою діяльність у стінах Інституту національних відносин і політології Національної академії наук України (нині — Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України). Улукбек Чіналієв у своїх наукових працях тепло згадує період роботи в країні перебування, висловлює подяку керівництву України та НАН України, які сприяли здійсненню дипломатичної місії та науковій діяльності.

Після значущих подій у новітній історії Киргизстану відбулася переоцінка векторів його зовнішньої політики, а це зумовило потребу по-іншому поглянути й на Україну. Багаторічна співпраця в межах міжнародних організацій, зокрема й на двосторонньому рівні, сприяла закладенню надійного фундаменту для робочих взаємин Киргизької Республіки й України. На сьогодні договірно-правова база киргизько-українських відносин складається з 69 двосторонніх документів, головний із яких — Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Киргизькою Республікою від 1996 року. Важливим положенням цього документа є твердження, що Україна та Киргизстан будують свої відносини як дружні держави, послідовно керуючись принципами взаємної поваги до державного суверенітету, визнають та поважають цілісність і непорушність нинішніх кордонів України та Киргизької Республіки.

За роки незалежності обидві країни вели активний політичний діалог на рівні президентів, урядів, а також парламентів і міністерств. Зокрема, на урядовому рівні було підписано угоди: про розвиток економічного співробітництва; про виробничу кооперацію; про співробітництво в галузі атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, а також інші міжвідомчі та міжгалузеві договори про співпрацю в різних сферах.

1996 року Президент Киргизької Республіки Аскар Акаєв уперше з офіційним візитом прибув до України. Саме тоді було підписано зазначений договір про дружбу та співпрацю. Президент у своїй промові після підписання документа заявив, що Киргизька Республіка зацікавлена у співпраці з Україною в різних сферах, і висловив задоволення підсумками візиту, підкресливши, що під час його відвідин було закладено основи економічної співпраці між країнами. Аскар Акаєв також зазначив, що сподівається на значне збільшення товарообігу між двома державами, який на ту пору вже досягав 15 мільйонів доларів США на рік. На його думку, є потенціал збільшити його щонайменше вдесятеро.

Імпортувала Киргизька Республіка з України переважно обладнання та машини, металопрокат, цукор, кондитерські вироби, какао-продукти, готові вироби із зерна, паперу та картону, м'яса тварин і птахів, їстівні субпродукти, фармацевтичну продукцію. Експортував Киргизстан в Україну

тютюн і його промислові замітники, радіатори й електромашини, необроблені шкури, шкірсировину, компоненти для фармацевтики та сільгосп-продукцію.

За підсумками 2013 року товарообіг між Україною та Киргизстаном сягнув 168 мільйонів доларів США. Проте з моменту приєднання 2015 року Киргизької Республіки до Митного союзу ЄАЕС та набрання чинності 2017 року угоди про асоціацію, зокрема її частини про поглиблену і всеохопну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, український і киргизький ринки почали існувати в різних економічних площинах, що зрештою негативно вплинуло на торговельно-економічні відносини між країнами.

Відносна географічна віддаленість двох держав не завадила вивести двосторонні політичні, торговельно-економічні, культурно-гуманітарні відносини, що ґрунтуються на взаємній повазі та доброзичливості, на вельми високий рівень. Демократичні перетворення в країнах також дали значний поштовх до поглиблення співпраці з урахуванням національних інтересів.

Водночас Киргизька Республіка, як і Україна, має вигідне геостратегічне положення. Розташована на перетині транспортних та енергетичних потоків, вона відіграє важливу роль у транзиті товарів і послуг з Європи до Азії. Ба більше, мальовнича природа Киргизстану забезпечує йому сприятливі умови для розвитку сфери послуг і туризму.

Слід зазначити, що основні логістичні маршрути Киргизької Республіки до Європи пролягають через територію Росії та Білорусі. Це також створило певні складнощі в товарообміні з Україною за сучасних умов. З огляду на це країни Центральної Азії розглядають варіанти спрощення логістики альтернативними маршрутами. Саме цим можна пояснити посилений останнім часом інтерес до Транскаспійського міжнародного транспортного маршруту, також відомого як «Середній коридор». Він пролягає через Китай, Казахстан, акваторію Каспійського моря, Азербайджан, Грузію і далі через Чорне море до країн Європи, зокрема й України. Його частиною є й нещодавно введена в експлуатацію залізниця «Баку — Тбілісі — Карс». Зацікавлення маршрутом виявили також Болгарія, Румунія та Туреччина. Перспективним він буде і для України.

2016 року Киргизстан став першим у Центральній Азії учасником системи преференцій Європейського Союзу «GSP+» (спеціального механізму стимулювання сталого розвитку й ефективного управління). «GSP+» надає розвитковим країнам, що є вразливими через недостатню диверсифікацію та інтеграцію в міжнародну торговельну систему, додаткові тарифні преференції для експорту до Європейського Союзу. Зокрема, йдеться про повне скасування тарифів на понад 66% позицій, що охоплюють дуже широкий спектр товарів. Наприклад, «GSP+» дає киргизстанським виробникам право експортувати до Європи за нульовими тарифними ставками

майже 6200 товарних позицій, що, безперечно, може зацікавити й українських бізнесменів.

Російсько-українське протистояння та його наслідки остаточно знизили рівень киргизько-українських двосторонніх відносин.

З початку російсько-українського воєнного конфлікту Киргизька Республіка заявила про свій нейтралітет стосовно обох сторін, позаяк уважає, що будь-який конфлікт необхідно розв'язувати тільки дипломатичним способом через переговори. Було наголошено, що Киргизстан є твердим прихильником дотримання закладених у Статуті ООН та інших документах загальновізнаних норм і принципів міжнародного права, зокрема й територіальної цілісності держав і мирного врегулювання конфліктів.

Міністерство закордонних справ Киргизької Республіки підтримало розпочаті в березні 2022 року переговори між представниками Москви та Києва, а також інші посередницькі зусилля й ініціативи третіх країн, спрямовані на досягнення миру. До того ж із боку Киргизстану було висловлено готовність надати майданчик для перемовин і сприяти у врегулюванні конфлікту.

Посольство Киргизької Республіки нарівні з рештою дипломатичних місій, акредитованих в Україні, не залишало території України від початку повномасштабної війни та продовжує свою діяльність у Києві. Пан Президент Володимир Зеленський під час зустрічі з нагоди прийняття Вірчих грамот у серпні 2022 року висловив подяку Послу Ідрісу Кадиркулову за це.

З метою розвитку киргизько-української культурно-гуманітарної співпраці в умовах воєнного стану Посольство організувало в Києві низку спортивних, культурних та інших заходів. Деякі з них відбулися нещодавно, як-от видання українською мовою книг — нової збірки творів Чингіза Айтматова та «Ер-Тоштюк (киргизький народний епос)»; дипломатичне прийняття до Дня знань із читаннями творів Тараса Шевченка; випуск за сприяння АТ «Укрпошта» поштової марки до 210-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря під назвою «Тарас Шевченко єднає народи» тощо.

Водночас нині відносини між Киргизькою Республікою та Україною переживають складний і вельми неоднозначний період своєї історії. Проте потенціал для плідної взаємовигідної співпраці між державами доволі багатий. Потрібно лише надати йому конструктивного спрямування. Тож за

Науково-практична конференція до 95-річчя від дня народження великого киргизького письменника і дипломата Чингіза Айтматова

Academic Conference on the 95th anniversary of the birth of great Kyrgyz author and diplomat Chingiz Aitmatov

До 210-ї річниці від дня народження українського поета Тараса Шевченка Укрпошта за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики та Посольства Киргизької Республіки презентували марковий аркуш «Тарас Шевченко єднає народи»

For the 210th anniversary of the birth of Ukrainian poet Taras Shevchenko, Ukrposhta, supported by the Ministry of Culture and Information Policy and the Embassy of the Kyrgyz Republic, released a stamp sheet named Taras Shevchenko Unites Nations

сучасних умов першочерговим завданням є пошук спільних взаємовигідних і взаємозумовлених позицій. Очевидно, що зараз уся увага та енергія України спрямована на військовий конфлікт із Росією, але ми всі сподіваємося на якнайшвидше мирне його розв'язання.

Для Киргизстану Україна має свою унікальність у регіоні, і він завжди був її прогнозованим партнером, який ніколи не вдасться до маніпуляцій і шантажу.

Розвиток співпраці Киргизької Республіки з країнами Євросоюзу, членом якого незабаром може стати Україна (котра має глибоке історичне коріння з Киргизстаном), є невіддільним складником її зовнішньої політики. Зацікавленість обох країн у розширенні економічної співпраці — насамперед в енергетичній, авіаційній і транспортній галузях — на основі традиційних дружніх зв'язків, прагматизму та взаємної економічної вигоди неодмінно має стати тим імпульсом, який забезпечить процвітання двох націй у довгостроковій перспективі.